

РОЛЬ ТЬЮТОРА У ФОРМУВАННІ КУЛЬТУРИ СТАТЕВОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСТВА

Катерина Осадча

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Анотація:

У статті порушено проблему формування культури статевого виховання студентства. Встановлено, що статево виховання покликано прищепити молодому поколінню вдумливе, свідоме й шанобливе ставлення до питань статі. Підготовка фахівців у закладі вищої освіти сьогодні розглядається не лише як формування професійних якостей здобувачів, а й розвиток духовних цінностей, світоглядних орієнтирів та якостей особистості. Доведено, що ЗВО є завершальним етапом формування особистості. Студент, який прийшов здобути вищу освіту, на початку навчальної діяльності повинен, звичайно, засвоїти базові знання, набуті уміння і навичок людини культурної на всіх життєвих рівнях. Акцентовано на історичному аспекті проблеми, показано, що, на думку видатних представників епохи Просвітництва, принцип природовідповідності у вихованні та навчанні є провідним та всеохопним. Дівчата / жінки повинні здобувати однакову з чоловіками освіту. Зауважено, що початок ХХІ ст. є періодом пошуку змісту та шляхів формування моделі підготовки молоді до сімейного життя не лише засобами статевої просвіти, здорового способу життя, ціннісного ставлення до здоров'я в межах її фізіологічного та психологічного розвитку, а й іншими науково-освітніми засобами та підходами. Розкрито поняття «статево виховання», «куратор», «тьютор». Встановлено, що поняття «куратор» близьке до поняття «тьютор», але є значно вужчим за нього. Здійснено цілісний науковий аналіз ролі тьюторів у формуванні культури статевого виховання студентства. Підкреслено, що статево виховання молоді варто здійснювати з використанням усіх традиційних методів педагогічного впливу. Узагальнено теоретичні основи тьюторської діяльності в закладах вищої освіти, шляхи і методи статевого виховання, сформульовано висновки щодо такої діяльності у ЗВО.

Ключові слова:

тьютор; куратор; студентство; особистість; статево виховання; заклад вищої освіти.

Аннотация:

Осадчая Екатерина. Роль тьютора в формировании культуры полового воспитания студенчества.

В статье затронута проблема формирования культуры полового воспитания студенчества. Определено, что половое воспитание призвано привить молодому поколению вдумчивое, сознательное и бережное отношение к вопросам пола. Подготовка специалистов в высших учебных заведениях сегодня рассматривается не только как формирование профессиональных качеств соискателей высшего образования, но и как развитие духовных ценностей, мировоззренческих ориентиров и качеств личности. Доказано, что высшее учебное заведение является завершающим этапом формирования личности. Студент, который пришел получить высшее образование, в начале учебной деятельности должен, конечно, освоить базовые знания, приобрести умения и навыки человека культурного на всех уровнях жизни. Акцентируется на историческом аспекте проблемы, показано, что, по мнению выдающихся представителей эпохи Просвещения, принцип природосообразности в воспитании и обучении является ведущим и всеобщим. Девушки / женщины должны получать одинаковое с мужчинами образование. Отмечено, что начало ХХІ в. – это период поиска содержания и путей формирования модели подготовки молодежи к семейной жизни не только средствами полового просвещения, здорового образа жизни, ценностного отношения к здоровью в рамках ее физиологического и психологического развития, но и другими научно-образовательными средствами и подходами. Раскрыты понятия «половое воспитание», «куратор», «тьютор». Установлено, что понятие «куратор» близко к понятию «тьютор», однако значение его значительно уже. Осуществлен целостный научный анализ роли тьюторов в формировании культуры полового воспитания студенчества. Указано, что половое воспитание молодежи следует осуществлять с использованием всех традиционных методов педагогического воздействия. Обобщены теоретические основы тьюторской деятельности в высших учебных заведениях, пути и методы полового воспитания, сформулированы выводы относительно такой деятельности в вузе.

Ключевые слова:

тьютор; куратор; студенчество; личность; половое воспитание; высшее учебное заведение.

Resume:

Osadcha Kateryna. The role of tutor in the formation of the culture of sexual education of students.

The article touches upon the problem of the formation of the culture of sex education among students. It has been established that sex education is designed to instill in the young generation a thoughtful, conscious and respectful attitude towards gender issues. The training of specialists in a higher education institution is today considered not only as the formation of professional qualities of applicants for higher education, but also as the development of spiritual values, worldview guidelines and personality traits. It has been established that the institution of higher education is the final stage of personality formation. A student who comes to receive a higher education, at the initial stages of educational activity, must, of course, master the basic knowledge, skills and abilities of a person of culture at all levels of life. The historical aspect is revealed, it is shown that, based on the thoughts of outstanding representatives of the Enlightenment, the principle of natural conformity in education and training is the leading and universal. Girls / women should receive the same education as men. It is noted that the beginning of the XXI century. the period of searching for the content and ways of forming a model of preparing young people for family life by means of sex education, a healthy lifestyle, a value attitude to health is not only within the framework of their physiological and psychological development, but also by other scientific and educational means and approaches. The concept of "sex education", "curator", "tutor" is disclosed. It has been established that the concept of a curator is close to the concept of "tutor", but is significantly narrowed. A holistic scientific analysis of the role of tutors in the formation of a culture of sex education of students is carried out. It is indicated that sex education of young people should be carried out using all traditional methods of pedagogical influence. The theoretical foundations of tutoring in higher education institutions, the ways and methods of sex education are generalized, conclusions are formulated regarding such activities in higher education institutions.

Key words:

tutor; curator; students; personality; sex education; higher education institution.

Постановка проблеми. У нове тисячоліття людство ввійшло з багатьма проблемами. Одна з них – статево життя молоді, яке

супроводжується знеціненням кохання, глибокими психічними травмами та розчаруванням. Тому статево виховання

покликане прищепити молодому поколінню вдумливе, свідоме й бережне ставлення до питань статі. Підготовка фахівців у закладі вищої освіти сьогодні розглядається не лише як формування професійних якостей здобувачів вищої освіти, а й як розвиток духовних цінностей, світоглядних орієнтирів та якостей особистості. Вища освіта, як відомо, є завершальним етапом формування особистості. Студент, який прийшов здобути вищу освіту, на початку навчальної діяльності повинен, звичайно, засвоїти базові знання, набути необхідні вміння та навички людини культурної на всіх життєвих рівнях. Заклади вищої освіти мають незначну кількість навчальних дисциплін, які формували б сексуальну культуру молоді, готували її до створення гармонійної здорової сім'ї. Саме тому слід акцентувати на вагомості освітнього процесу в цьому аспекті в ЗВО, адже молодь у віці від 17 до 25 років перебуває на завершальній стадії свого формування загалом і статевого зокрема.

Для того, щоб досягнути бажаних результатів у формуванні сексуальної культури молоді, потрібно підготувати педагогів із низкою відповідних якостей: вони повинні бути ерудованими спеціалістами; мати добрі знання з усіх проблем статі; правильно й глибоко розуміти особистісні взаємини молоді, її психологію; уміти дохідливо й без зніяковіння вести мову про емоційно забарвлені події життя; не мати забобонів щодо проблем статі, які заважали б роботі; бути комунікабельними, уміти викликати в молоді довіру до себе [2, с. 18].

За даними країн-лідерів освіти та нашими педагогічними спостереженнями, перспективним, цікавим і універсальним інтернаціональним засобом формування фахівця, формою організації навчально-виховної роботи у вищій школі є діяльність тьютора. Саме тому одним із завдань сучасної системи освіти та культури статевого виховання в Україні є вироблення нових підходів до розв'язання окреслених проблем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема статевого виховання знайшла своє відображення в численних психолого-педагогічних дослідженнях. Так, питання підготовки молоді до сімейного життя розглядали В. Васютинський, Т. Гурлева, В. Кравець; формування культури сексуальної поведінки – Т. Говорун, Л. Мороз, О. Шарган. У дослідженнях вітчизняних учених розкрито такі аспекти цієї проблеми: теоретичні основи статевого виховання (В. Каган, С. Кириленко, А. Петровський, Л. Слинько); статево виховання в сім'ї (Т. Говорун, Д. Колесов, О. Шарган); формування в молоді моральних основ сімейного життя (Л. Верб, Є. Ільїна, В. Кравець,

В. Макарова, А. Молчанова, Н. Новикова, В. Оржеховська, Н. Шалімова). Питання дитячої та юнацької сексуальності були порушені в працях С. Голода, В. Нагаєва, Д. Колесова, Н. Сельверової, І. Кона. Різні особливості керування педагогічним процесом статевого виховання аналізували В. Бойко, О. Главацька.

Зважаючи на актуальність порушеної проблеми для вітчизняної системи вищої освіти, що перебуває в умовах модернізації, різні аспекти тьюторства знайшли висвітлення в наукових розвідках таких учених, як Н. Акініна, А. Бойко, С. Ветров, Н. Дем'яненко, Т. Лукіна, М. Голубєва, А. Жулківська, І. Кравченко, Л. Настенко, С. Подпльота, І. Семененко, Л. Семеновська, О. Літовка, Л. Москальова, Т. Литвиненко та ін. Водночас аналіз праць зазначених науковців свідчить про недостатню розробленість у вітчизняній науково-педагогічній літературі теоретичних засад виховної діяльності тьютора під час формування статевого виховання молоді.

Формулювання цілей статті. Метою статті є здійснення цілісного наукового аналізу ролі тьюторів у формуванні культури статевого виховання студентства. Для реалізації мети є необхідним виконання таких завдань: розкрити зміст і завдання культури статевого виховання; обґрунтувати основні завдання тьюторів у системі статевого виховання студентства.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сучасному етапі становлення нашого суспільства, в умовах загострення проблеми здоров'я населення та демографічної кризи, особливого значення набуває формування здорового способу життя молоді. Питання статевого виховання молодих людей виникли й розвивалися водночас із людством, були предметом вивчення соціологів, педагогів, психологів та вчених інших галузей.

Я. А. Коменський, Дж. Локк, Ж.-Ж. Руссо в наукових працях викладали думки щодо статевого виховання. Так, великий реформатор школи й педагогіки Я. А. Коменський (1592–1670) був одним із перших педагогів, який обґрунтував принцип природовідповідності у вихованні не на підставі спостережень за життям рослин і тварин, а на підставі власного педагогічного досвіду. Мислитель у праці «Велика дидактика» декларує ідею охоплення школою всієї молоді, незалежно від статі: «Немає жодних підстав, щоб слабку стать цілком усунути від наукових занять. Жінки теж образ Божий, вони так само обдаровані (часом більше за нашу стать) швидким і сприйнятливим розумом і мудрістю» [13, с. 293]. Особливості морального виховання дітей Я. Коменський убачав «у вихованні в них поміркованості, охайності,

працелюбства, поважного ставлення до старших, любові до людей, незалежно від їхньої статевої належності» [13, с. 210].

Своєю чергою, у педагогічних працях Дж. Локка (1632–1704) майже вся увага зосереджується на розумовому, фізичному, моральному та безпосередньо статево вихованні хлопців. Трактат «Думки про виховання» призначався насамперед для батьків, які виховували синів, і не містив жодних рекомендацій для юних леді. Філософ уважав, що викладені в праці педагогічні поради, за незначним винятком, можна застосувати й до виховання дівчат. На переконання Дж. Локка, статеві мораль виходить із принципу корисності та інтересів особистості й спирається на досвід збереження здоров'я людини. Мислитель рекомендував починати фізичне, моральне, статеве виховання з раннього віку дитини, коли юна душа і тіло найніжніші й легко підпадають під виховні впливи [13, с. 123]. На думку професора В. Кравця, «Дж. Локк жив у суспільстві, де підпорядкування жінок було емпіричним фактом. Він розглядав патріархат як історичне або антропологічне, а не моральне явище, пов'язував право на власність із політичною свободою, отожд. жінки, що за «природою» підпорядковані чоловікам, які контролюють їхню спільну власність, вилучені з політичного життя. Це дає підстави мислителю ототожнювати статуси жінок і слуг» [8, с. 153]. Отже, педагогіка Джона Локка носила практичний та орієнтовний характер, а його педагогічна теорія була тісно пов'язана з соціально-політичними змінами, що відбувалися в суспільстві.

Проблеми статевого виховання та соціальної рівності висвітлюються практично в усіх роботах французького філософа Жана-Жака Руссо (1772–1778). У трактаті «Еміль, або про виховання» (1762) педагог твердить, що людська природа єдина і «в усьому, що не стосується статі, жінка рівна з чоловіком, вона наділена тими самими органами, потребами, здібностями та вміннями» [13, с. 56]. Ж.-Ж. Руссо наголошує на важливості спрямування статевої відносин у стан мінімальної напруги, із переключенням дітей на різноманітні форми діяльності, та звертає увагу суспільства на специфічні особливості представників різних статей, які слід урахувати, готуючи молодь до сімейного життя. На думку вченого, чоловік і жінка прийшли в цей світ із різними завданнями, а тому повинні отримувати різне виховання, «... але чим більше вони [жінки] будуть подібні до чоловіків, тим менше зможуть ними керувати. Розвивати в жінці чоловічі якості – означає діяти їй не на користь» [13, с. 189].

Спираючись на думки видатних представників епохи Просвітництва, можемо констатувати: учені того часу були переконані в тому, що принцип природовідповідності у вихованні й навчанні є провідним та всеохопним. Дівчата / жінки повинні отримувати однакову з чоловіками освіту для успішного виконання своїх обов'язків, оскільки це виходить з природи самої жінки. Тому основними жіночими рисами вважалися ті, які забезпечували сталість родинних стосунків, а також скромність, сором'язливість, боязкість, пасивність, вірність чоловікові. Натомість виховання хлопців / чоловіків було спрямоване на їхнє подальше існування в суспільстві, тому заохочувалися ті якості, які сприяли б їхній активності: мужність, агресивність, рішучість тощо.

Початок ХХІ ст. можна розглядати як період пошуку змісту та шляхів формування моделі підготовки молоді до сімейного життя в рамках її фізіологічного та психологічного розвитку не лише засобами статевої просвіти, здорового способу життя, ціннісного ставлення до здоров'я, а й іншими науково-освітніми засобами та підходами. Сучасні вітчизняні педагоги та психологи активно розробляють і досліджують теоретичні засади статевої просвіти та культури статевого виховання.

Статеве виховання – частина загального процесу виховної роботи навчального закладу, що забезпечує правильний статевий розвиток молоді і є однією з передумов гармонійного статевого розвитку, здорового ставлення до питань статі та формування соціально схваленої статевої поведінки особистості. Мета статевого виховання – формування в молоді гігієни, етики та культури статевої відносин [11].

Статеве виховання має кілька напрямів:

1. Статеві-рольові виховання, що допомагає формувати психологічну маскулітність та жіночність.

2. Сексуальне виховання, спрямоване на оптимізацію формування сексуально-еротичних орієнтацій і сексуальної свідомості.

3. Підготовка до сімейного життя та засвоєння подружніх ролей.

4. Підготовка до батьківства.

5. Формування здорового способу життя шляхом роз'яснення залежності репродуктивного здоров'я, сексуальності та батьківства від таких шкідливих звичок, як тютюнопаління, алкоголізм, наркоманія та статеві розпусти. Як і кожен напрям виховання, статеве виховання ґрунтується на загальних принципах виховного процесу та використовує загальновиховні методи, засоби і форми. Зміст статевого виховання умовно «базується на трьох китах»:

1) знання фізіології статі;

2) виховання гігієни статі та статевого життя;
3) формування «відчуття» статі, соціальна стать [17].

У дослідженнях Т. Бойченко акцентується на тому, що статево виховання ґрунтується на засадах основних принципів безперервної валеологічної освіти, з урахуванням принципу превентивності, надає необхідну інформацію молоді й уможливорює набуття нею навичок щодо:

- розуміння статевої належності людини;
- важливості формування власної особистості з урахуванням статевої належності;
- необхідності взаємин людей різної статі на основі гендерної рівності;
- важливості сім'ї для дитини, батьків та держави;
- значення формування гігієнічних навичок у дівчат і хлопців;
- необхідності отримання сучасної інформації про чинники ризику для репродуктивного здоров'я молоді;
- формування безпечної поведінки для збереження й зміцнення репродуктивного здоров'я юнаків і дівчат.

Однією з форм виховної роботи зі студентами в закладі вищої освіти є робота куратора, що відіграє суттєву роль у вихованні студента як представника мікросередовища, де відбувається професійне зростання фахівця. Куратор є другом і наставником, помічником у розв'язанні різних питань і проблем, сполучною ланкою між здобувачами вищої освіти й адміністрацією ЗВО. Він виконує безліч функцій, домінуючими серед яких є виховна, організаторська та комунікативна. Куратор має володіти методиками національно-патріотичного, естетичного, превентивного, економічного, громадянського, гендерного, статевого, сімейного та інших напрямів виховання.

Куратор (від лат. *curator* – піклувальник) у вищій школі – це наставник академічної групи студентів / слухачів.

У вітчизняній системі освіти поняття «куратор» наближається до поняття «тьютор», але є значно вужчим за нього [5].

На наше переконання, нагальним завданням нині є наповнення діяльності куратора тьюторським змістом.

«Тьютор» перекладається з англійської («*tutor*») як домашній учитель, опікун, а як дієслово – навчати, давати уроки, наставляти. У розумінні англійців тьютор – наставник, психолог, конфліктолог, правознавець, друг і помічник учня на його шляху вибору подальшого освітнього спрямування. Для школярів і студентів Великобританії такий підхід цілком доречний, адже багато навчальних

закладів у цій країні функціонує за принципом пансіону: дитина живе в «шкільному містечку» й лише на вихідні їде (їде) додому, до батьків. Тому саме з тьютором протягом тижня обговорюються всі проблеми: чому складно вивчити той чи той предмет, як подружитися з однолітками, як відповісти кривдникові, як краще розкрити тему з певного предмета тощо. Феномен тьюторства тісно пов'язаний з історією європейських університетів, насамперед вищих навчальних закладів Великобританії. Він з'явився приблизно в XIV столітті в класичних англійських університетах – Оксфорді, а згодом – у Кембриджі. З цього часу під тьюторством розуміють сформовану форму університетського наставництва.

У нашій країні професії тьютор як такої, що закріплена державним стандартом, ще немає, проте вона неодмінно сформується, з огляду на ситуацію в суспільстві й кризу виховання. Тьюторство визріває у вищій школі як методичний супровід освітнього процесу.

Тьюторство – це багаті традиції в освіті, що набувають сьогодні нового змісту, тому від цього феномену не слід відмовлятися, адже тьюторство звернене насамперед до молоді, зокрема студентів, і має допомогти їм у процесі становлення особистості. Слушною в цьому контексті є думка А. Макаренка, який наголошував на тому, що особистість у процесі свого формування має право на помилку, а запобігти їй повинен педагог, у нашому прикладі – тьютор.

Тьютор сьогодні, на переконання дослідниці А. Бойко [5], – це образ вихователя в його широкому розумінні, що окреслює оптимальні шляхи до мудрості.

Отже, тьюторіві в процесі формування культури статевого виховання студентства необхідно виконати низку конкретних педагогічних завдань, а саме:

- виховати почуття відповідальності за кожний вчинок у взаєминах між представниками чоловічої і жіночої статі;
- виховати бажання мати міцну, здорову і дружну родину, що відповідає сучасним вимогам суспільства: рівноправність батька й матері в родині, народження дітей і свідоме та відповідальне ставлення до їх виховання;
- виховати здатність до розуміння інших людей і почуття поваги до них, не лише як до людей як таких, а і як до представників чоловічої і жіночої статей; здатність урахувувати й поважати специфічні статеві особливості в процесі спільної діяльності;
- виховати здатність до оцінювання власних вчинків щодо інших людей з урахуванням їхньої

статевої належності, виробити поняття гарного і поганого вчинку у сфері цих відносин;

- виховати відповідальне ставлення до власного здоров'я і здоров'я інших людей, сформувавши переконання в тому, що ранні статеві зв'язки є шкідливими та небезпечними, що безвідповідальність і легковажність у стосунках з особами іншої статі – неприпустимі; сформувавши поняття дозволеності й недозволеності в цих взаєминах;

- виробити правильне розуміння дорослості: окреслити її зміст, основні ознаки, вияви та якості.

Відповідно до цих завдань, кожний студент повинен правильно розуміти принцип рівноправності чоловіка й жінки.

Статеве виховання варто здійснювати з використанням усіх традиційних методів педагогічного впливу, не роблячи з нього чогось суто особливого, спеціального, а таємничого й поготив. Не все те, що має значення для статевого виховання, можна використовувати спеціально, навіть більше, у деяких ситуаціях це може лише зашкодити виховному ефекту.

Тьюторові необхідно враховувати, що виховання базується на інформації, яку отримують студенти. Ця інформація може мати словесну чи наочно-образну форму – особистий приклад, визначена ситуація, у якій молода людина є безпосереднім учасником або спостерігачем. Ефективною у виховному процесі може бути та інформація, яка залишиться не на рівні запам'ятовування, а зворушить особистість. Для цього необхідно, щоб вона впливала на почуття, викликала певні емоції.

До засобів виховного впливу тьютора в процесі статевого виховання належать:

- правильна і вчасна реакція на ті чи ті особливості поведінки, взаємини між однолітками протилежної статі, емоційна оцінка цих особливостей;

- правильна реакція на ті чи ті вияви сексуального розвитку.

Тьютор зобов'язаний завжди пам'ятати, що його реакція на всі ці вияви – один із важливих

шляхів статевого виховання. Варто спеціально звертати увагу студентства на позитивні приклади ставлення людей різної статі одне до одного, на взаємні вияви любові тощо. Це може розглядатися як спеціальний метод статевого виховання – виховання на позитивних прикладах.

Приклади можуть бути взяті з художньої літератури, кіно тощо. Повідомлення орієнтованої інформації відбувається як у відповідь на запитання студентів, так і за власною ініціативою тьютора – індивідуально або у формі спеціально організованих бесід, занять, а також у вигляді інформації, що є складником змісту різних дисциплін чи позааудиторної роботи. Ця інформація може бути донесена як окремо, за статевою належністю, так і спільно для хлопців та дівчат.

Правильне статеве виховання є важливим чинником підготовки до самостійного життя, зокрема й сімейного.

Зміст статевого виховання охоплює такі питання:

- фізіологічні, психологічні, пов'язані зі статевою належністю;
- родина і взаємини в ній;
- народження і виховання дітей, наступність поколінь.

Висновки. З огляду на викладене вище, можемо констатувати, що шляхи і методи статевого виховання у ЗВО є різними. Це можуть бути і спеціальні заняття з окремих тем, і різні ситуації з життя, і приклади з художньої літератури, з історії тощо, тобто в інтересах статевого виховання можуть бути використані будь-які елементи освітнього процесу. Водночас обов'язковою умовою здійснення такого виду виховання є зацікавленість у цьому самих студентів.

Отже, стає зрозумілим, що традиційні підходи і принципи статевого виховання в закладах вищої освіти необхідно переглянути й оновити, а методологію наукових досліджень у всіх напрямках виховної роботи, і зокрема діяльність тьютора в ЗВО, – істотно змінити й доповнити.

Список використаних джерел

1. Афанасьева Т. М. Мальчик, юноша, муж, отец. Москва: Педагогика, 1983. 64 с.
2. Бабюк І. О., Бенюх Н. Є., Авраменко А. І. Статеве виховання дітей і підлітків-інвалідів: навч.-метод. пос. Донецьк: ДОЦСС, 1998. 30 с.
3. Бестужев-Лада И. В. Альтернативная цивилизация. Москва: Владос, 1998. 353 с.
4. Блонский П. П. Половое воспитание. *Народное просвещение*. 1920. № 16/17. С. 44–53.
5. Бойко А. М. Интегрированный курс теории та історії педагогіки: індивідуальні тьюторські завдання для студ. II-V курсів: навч.-метод. посібник. Полтава, 2007. 358 с.

References

1. Afanasieva T.M. (1983). Boy, young man, husband, father. Moscow: Pedagogy, 1983. 64 p. [in Russian]
2. Babyuk I.O., Benyukh N.E., Avramenko A.I. (1998). Sex education of children and adolescents with disabilities: teaching manual. Donetsk: DOTSSS. 30 p. [in Ukrainian]
3. Bestuzhev-Lada I.V. (1998). Alternative civilization. Moscow: Vlados. 353 p. [in Russian]
4. Blonsky P.P. (1920). Sex education. Public education. № 16/17. Pp. 44–53. [in Russian]
5. Boyko A.M.(2007). Integrated course of theory and history of pedagogy: individual tutoring tasks for students. II-V courses: teaching method. manual. Poltava,. 358 p.[in Ukrainian]

6. Воронка М. І. Теорія і практика розвитку гендерної культури студентів вищих навчальних закладів України (60-ті роки ХХ – початок ХХІ століття): дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01 / Мелітополь. держ. пед. ун-т. Мелітополь, 2019. 540 с.
7. Ильин Е. П. Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины. Санкт-Петербург: Петербург, 2006. 544 с.
8. Кравець В. П. Історія гендерної педагогіки: навч. посібник. Тернопіль: Джура, 2005. 440 с.
9. Ковалёв С. В. Психология современной семьи: информационно-методические материалы к курсу «Этика и психология семейной жизни»: книга для учителя. Москва: Просвещение, 1998. 208 с.
10. Ковальчук І. А. Статеврольова соціалізація учнів: монографія. Луганськ: Альма-матер, 2007. 216 с.
11. Комарова А. І. Статеве виховання і моральна культура молоді. Київ: Знання, 1982.
12. Осадча К. Тьюторство як простір для педагогічної діяльності. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогіка*. 2016. Вип. 1(16). С. 52–60.
13. Педагогическое наследие: сборник статей / Я. А. Коменский, Дж. Локк, Ж.-Ж. Руссо, И. Г. Песталоцци. Москва: Педагогика, 1987. 450 с.
14. Петрова І. Тьюторство в закладах вищої освіти: порівняльний аналіз. *Філософські рефлексії сучасних світоглядних дискурсів*: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. Вінниця, 2019. С. 192–196.
15. Сисоева С. О., Осадчий В. В., Осадча К. П. Професійна підготовка викладача-тьютора: теорія і методика: навч.-метод. посібник. Київ; Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2011. 280 с.
16. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: в 5 т. Київ: Радянська школа, 1979. Т. 5. 396 с.
17. Трутнев И. А., Ходаков Н. М. О семье, браке. Москва: Медицина, 1969. 140 с.
18. Шикирава Н. Формування статевої моралі учнівської молоді. *Психолог*. 2004. № 23-24. С. 45–48.
19. Шнейдер Л. Б. Психология семейных отношений: курс лекций. Москва: Апрель-Пресс, ЭКСМО-ПРЕСС, 2000. 512 с.
6. Vorovka M.I. (2019). Theory and practice of development of gender culture of students of higher educational institutions of Ukraine (60s of the XX - the beginning of the XXI century): dis. ... Dr. Ped. Sciences: 13.00.01 / Melitopol. State Ped. Un-ty. Melitopol. 540 p. [in Ukrainian]
7. Ilyin E.P. Differential psychophysiology of man and woman. Snt.Petersburg: Petersburg. 544 p. [in Russian]
8. Kravets V.P. (2005). History of gender pedagogy: textbook. manual. Ternopil: Jura. 440 p. [in Ukrainian]
9. Kovalev S.V. (1998). Psychology of the modern family: information and methodological materials for the course "Ethics and psychology of family life": a book for teachers. Moscow: Enlightenment. 208 p. [in Russian]
10. Kovalchuk I.A. (2007). Gender-role socialization of students: a monograph. Lugansk: Alma Mater. 216 p. [in Ukrainian]
11. Komarova A.I. (1982). Sex education and moral culture of youth. Kyiv: Knowledge. [in Ukrainian]
12. Osadcha K. (2018). Tutoring as a space for teaching. Scientific Bulletin of Bohdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University. Series: Pedagogy. Vip. 1 (16). Pp. 52–60. [in Ukrainian]
13. Pedagogical heritage: a collection of articles / J. A. Comenius, J. Locke, J. J. Rousseau, I. G. Pestalozzi. Moscow: Pedagogy, 1987. 450 p. [in Russian]
14. Petrova I. (2019). Tutoring in higher education: a comparative analysis. Philosophical reflections of modern worldview discourses: materials of All-Ukrainian Science. Practice. Conf. Vinnytsia. P. 192–196. [in Ukrainian]
15. Sysoeva S.O., Osadchy V.V., Osadcha K.P. (2011). Professional training of a teacher-tutor: theory and methodology: teaching method. Manual. Kiev; Melitopol: MMD Publishing House LLC. 280 p. [in Ukrainian]
16. Sukhomlinsky V.O. (1979). Selected works: in 5 volumes. Kyiv: Soviet School. Vol. 5. 396 p. [in Ukrainian]
17. Trutnev I.A., Khodakov N.M. (1969). About family and marriage. Moscow: Medicine. 140 p. [in Russian]
18. Shikirava N. (2004). Formation of sexual morality of student youth. Psychologist. № 23-24. Pp. 45–48. [in Ukrainian]
19. Schneider L.B. (2000). Psychology of family relations: a course of lectures. Moscow: April-Press, EXMO-PRESS. 512 p. [in Russian]

Відомості про автора:
Осадча Катерина Петрівна

okp@mdpu.org.ua
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
вул. Гетьманська, 20, м. Мелітополь,
Запорізька обл., 72312, Україна

doi: 10.33842/22195203/2021/25/70/75

*Матеріал надійшов до редакції 27. 11. 2020 р.
Прийнято до друку 16. 12. 2020 р.*

Information about the author:
Osadcha Kateryna Petrovna

okp@mdpu.org.ua
Bohdan Khmelnytsky Melitopol
State Pedagogical University
20 Hetmans'ka St., Melitopol,
Zaporizhzhia region, 72312, Ukraine

doi: 10.33842/22195203/2021/25/70/75

*Received at the editorial office 27. 11. 2020.
Accepted for publishing 16. 12. 2020.*